

Stimulering jonge verlanding tot nieuwe trilvenen

Biobouwers en vraat

15 december 2023

Doel van het onderzoek

In beeld brengen in welke mate de biotische stuurknoppen 'vraat' en 'biobouwers' invloed hebben op de mesotrofe verlanding tot trilveen

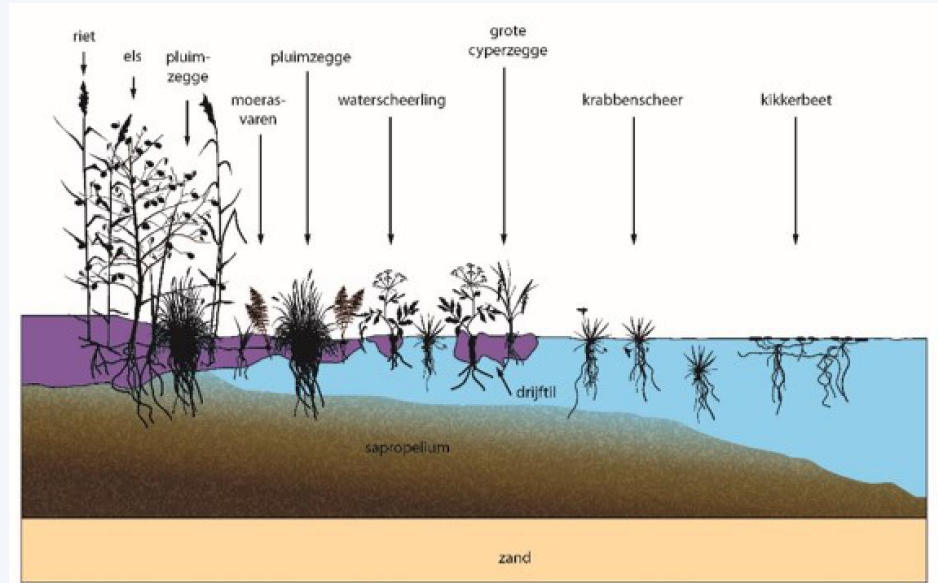
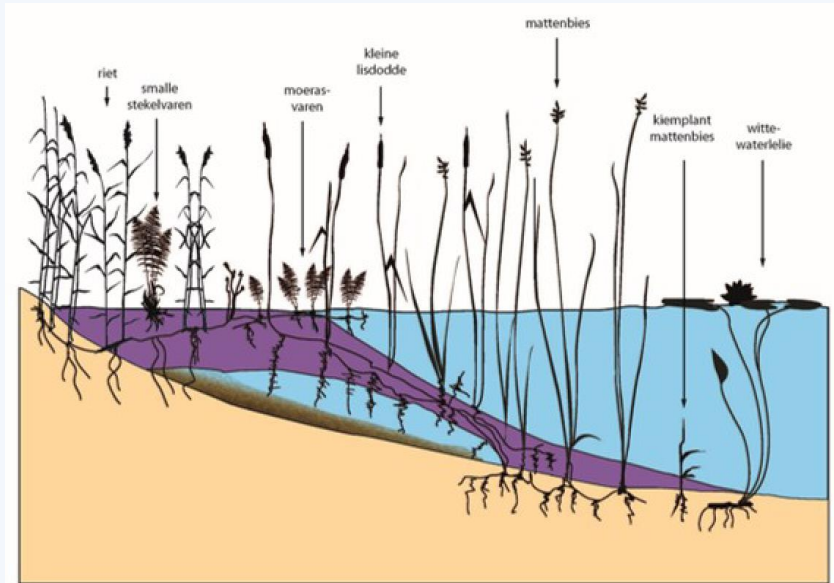
Opbouw van het onderzoek

- A. Invloed van uitheemse rivierkreeften op de mesotrofe verlanding tot trilveen
- B. Invloed van watervogels op de mesotrofe verlanding tot trilveen
- C. Invloed van het inbrengen van biobouwers op de mesotrofe verlanding tot trilveen**

Opbouw van het onderzoek

- A. Invloed van uithemse rivierkreeften op de mesotrofe verlanding tot trilveen
- B. Invloed van watervogels op de mesotrofe verlanding tot trilveen
- C. Invloed van het inbrengen van biobouwers op de mesotrofe verlanding tot trilveen**
  - Effectiviteit maaiseltoediening en maaibeheer in de Weerribben
    - Regulier experiment & aanvullend experiment
  - *Effectiviteit inbrengen biobouwers in Westbroekse Zodden*

Oeververlanding & Krabbenscheerverlanding

Inbrengen van biobouwers in jonge verlandingsvegetatie

- Regulier maaisexperiment Weerribben → De Draaien
- Aanvullend maaisexperiment Weerribben → Vak 60

Inbrengen van biobouwers in jonge verlandingsvegetatie

- PQ's van 2 x 2 meter
  - Controle (C)
  - Maaien (m)
  - Maaisel (M)
  - Maaien + Maaisel (Mm)

Inbrengen van biobouwers in jonge verlandingsvegetatie

- Maaisel uit de Stobbenribben

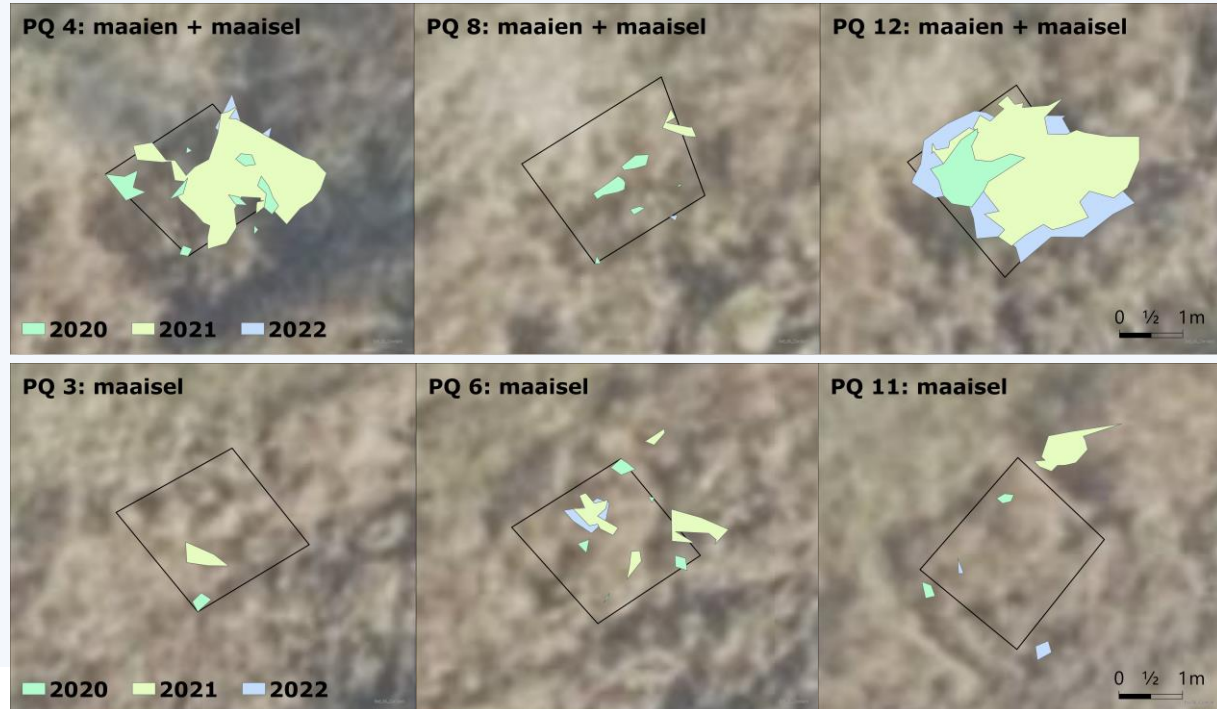
Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam
<i>Carex diandra</i>	ronde zegge
<i>Carex lasiocarpa</i>	draadzegge
<i>Comarum palustre</i>	wateraardbei
<i>Hierochloe odorata</i>	veenreukgras
<i>Liparis loeselii</i>	groenknolorchis
<i>Menyanthes trifoliata</i>	waterdrieblad
<i>Pedicularis palustris</i>	moeraskartelblad
<i>Stellaria palustris</i>	zeegroene muur
<i>Utricularia intermedia</i>	plat blaasjeskruid
<i>Carex oederi s.l.</i>	geelgroene zegge/ dwergzegge
<i>Campylium stellatum</i>	sterrengoudmos
<i>Scorpidium cossonii</i>	groen schorpioenmos
<i>Scorpidium scorpioides</i>	rood schorpioenmos
<i>Fissidens spp.</i>	vedermos (G)

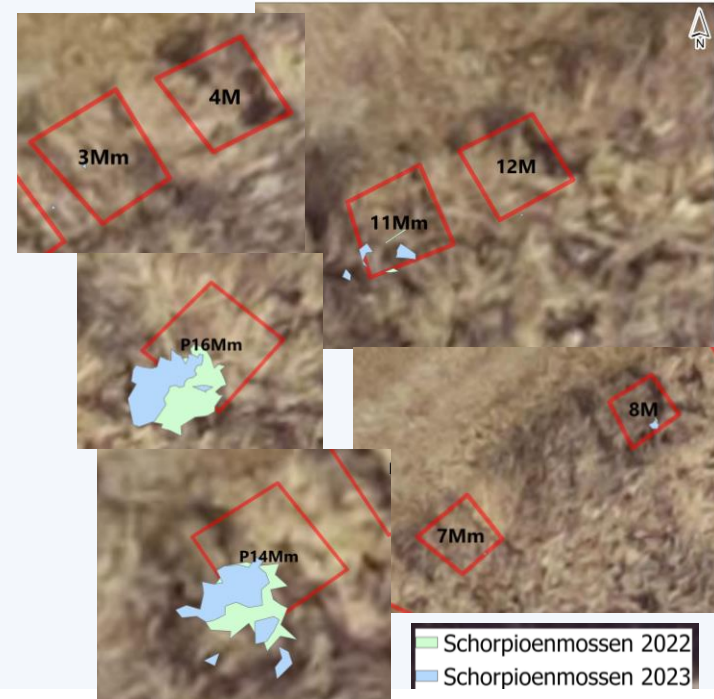
Inbrengen van biobouwers in jonge verlandingsvegetatie

- Spectaculaire uitbreiding schorpioenmossen (reguliere experiment)
- Maaien is voorwaarde

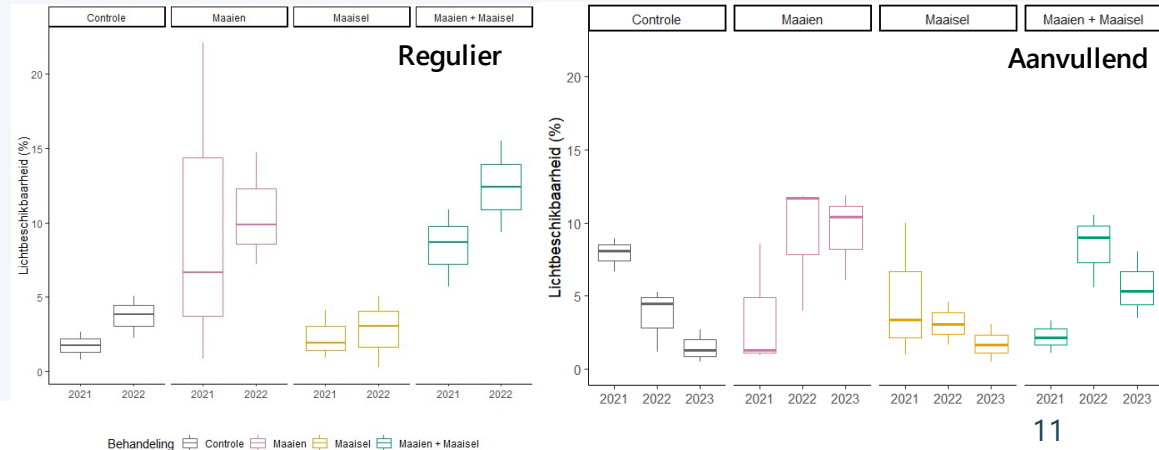
Inbrengen van biobouwers in jonge verlandingsvegetatie

- In aanvullende maaiselexperiment hetzelfde patroon, maar iets minder sterk

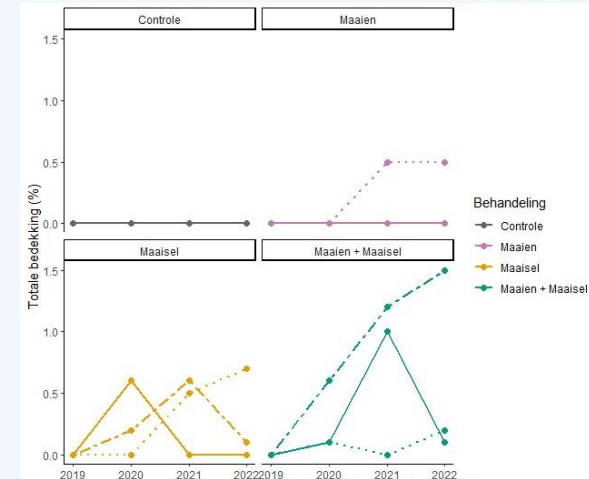
Inbrengen van biobouwers in jonge verlandingsvegetatie

- Lichtbeschikbaarheid lijkt belangrijke verklarende factor
  - Hoger in reguliere experiment (De Draaien) dan in aanvullende experiment (vak 60)
    - Hogere P-concentraties in Vak 60

Inbrengen van biobouwers in jonge verlandingsvegetatie

- Vaatplanten vestigen zich mondjesmaat
- Vestiging met enkele individuen, geen stabiele populaties
  - **Gevestigd:** ronde zegge, draadzegge, groenknolorchis, moeraskartelblad, plat blaasjeskruid
  - **Niet gevestigd:** wateraardbei, veenreukgras, waterdrieblad, zeegroene muur, geelgroene zegge / dwergzegge

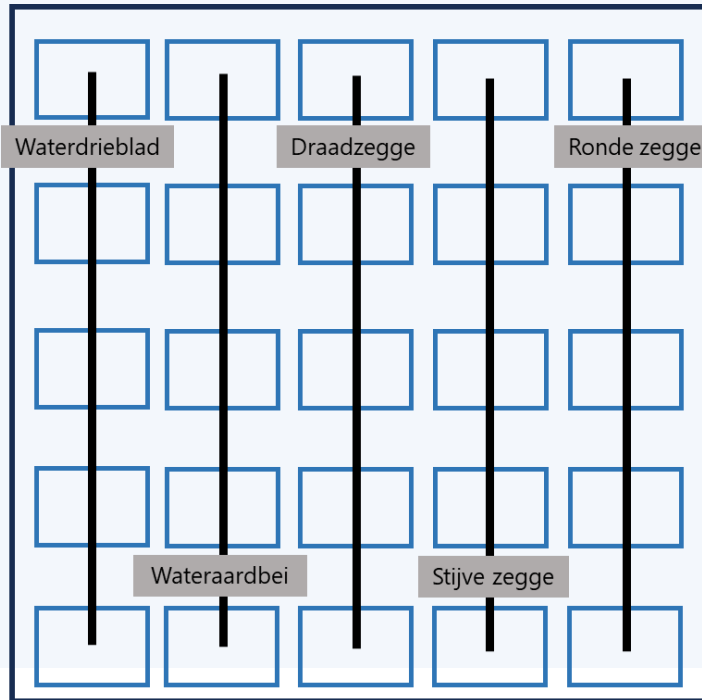

Inbrengen van biobouwers in jonge verlandingsvegetatie

- Vier 'aanplant-PQ's' (Controle & Maaien+maaisel)
  - Stijve zegge
  - Ronde zegge
  - Draadzegge
  - Wateraardbei
  - Waterdrieblad
- Van elke soort 5 individuen

Inbrengen van biobouwers in jonge verlandingsvegetatie

Inbrengen van biobouwers in jonge verlandingsvegetatie

- Aanplantexperiment

Soort	PQ13 (C)	PQ14 (Mm)	PQ15 (C)	PQ16 (Mm)
waterdrieblad	0	1	0	0
wateraardbei	3	4	3	5
draadzegge	0	2	1	3
stijve zegge	3	3	5	4
ronde zegge	2	3	0	2

Inbrengen van biobouwers in jonge verlandingsvegetatie

- Aanplantexperiment

Soort	PQ13 (C)	PQ14 (Mm)	PQ15 (C)	PQ16 (Mm)
waterdrieblad	0	1	0	0
wateraardbei	3	4	3	5
draadzegge	0	2	1	3
stijve zegge	3	3	5	4
ronde zegge	2	3	0	2

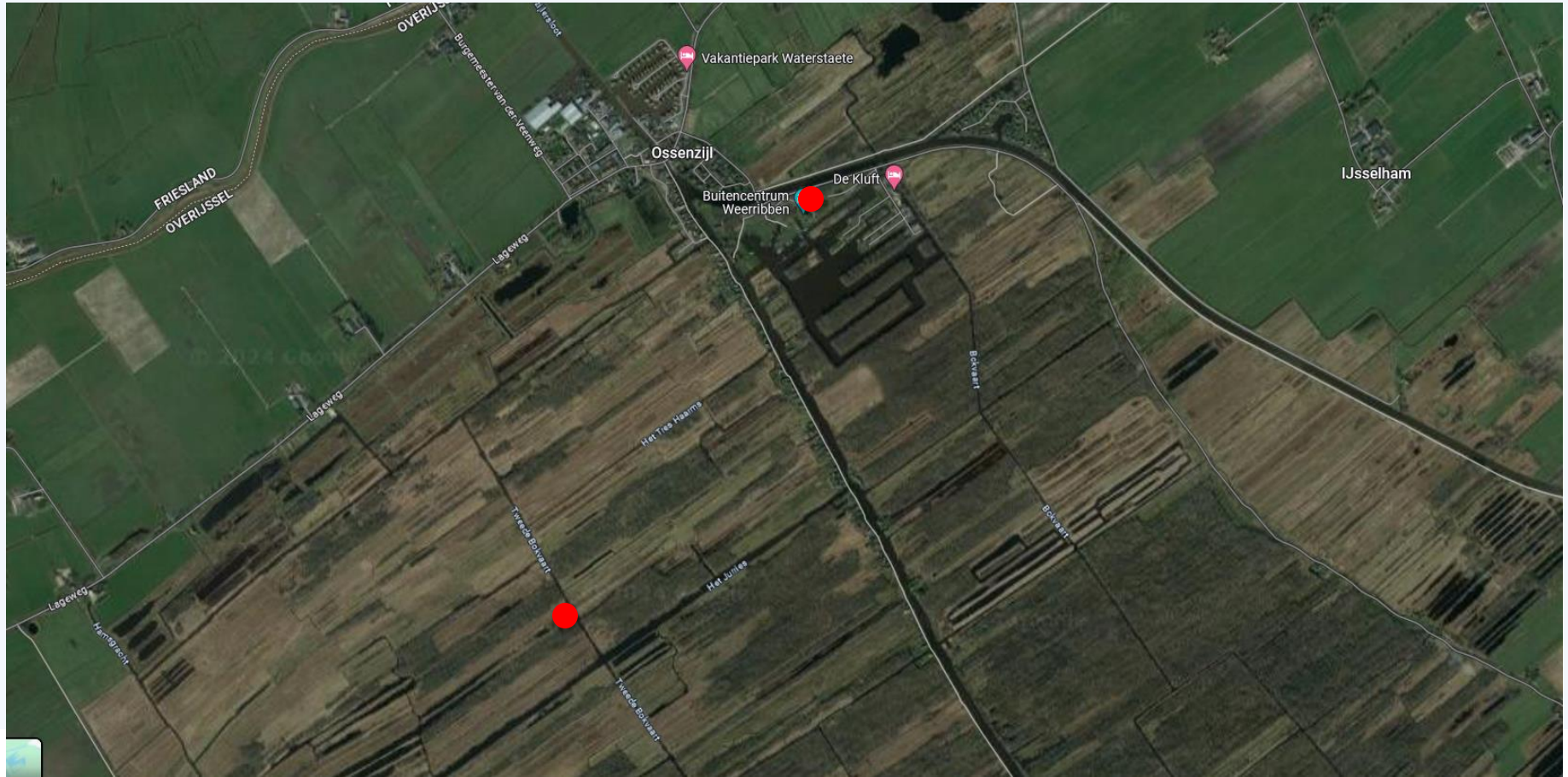
- Geslaagd experiment?

Belang van maaien

- Truxor
- https://www.youtube.com/watch?v=3wjeb8VWUZE&ab_channel=Staatsbosbeheer

Veldbezoek van vanmiddag

Rapportage

- Na opmaak komt het rapport beschikbaar op www.natuurkennis.nl

www.witteveenbos.com

Aanbevelingen voor beheer

Rivierkreeften

- Voorkomen / vertragen uitbreiding rode Amerikaanse rivierkreeft door aanbrengen fysieke barrières
- Optimalisatie abiotische condities voor krabbenscheer → verlagen P-belasting

Aanbevelingen voor beheer

Watervogels

- Plaatsen van (tijdelijke) afrastering op potentieel kansrijke locaties met jonge verlanding

Aanbevelingen voor beheer

Biobouwers

- Inbrengen van maaisel van goed ontwikkelde trilvenen (liefst met schorpioenmossen) op locaties die kansrijk zijn voor trilveenontwikkeling
  - Maaibeheer met geschikt materiaal essentieel

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Rivierkreeften

- Effectieve methodes voor weren rivierkreeften op locaties waar ze nu nog niet zijn
- Aanvullend op onderzoeken die nu al gaande zijn:
  - Nader onderzoek naar voedselwebinteracties waarin rivierkreeften een rol spelen
  - Voortzetten modelontwikkeling
  - Voortzetten onderzoek naar beter vangtuigen

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Biobouwers

- Effectiviteit herhaaldelijk inbrengen maaisel voor vestiging stabiele populaties van vaatplanten
- Effectiviteit gebruik maaisel uit juni of juli
- Opschaling experimenten op petgat-niveau

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Maaibeheer

- Effectiviteit van de truxor voor maaien jonge verlandingsvegetaties
  - Succes- en faalfactoren

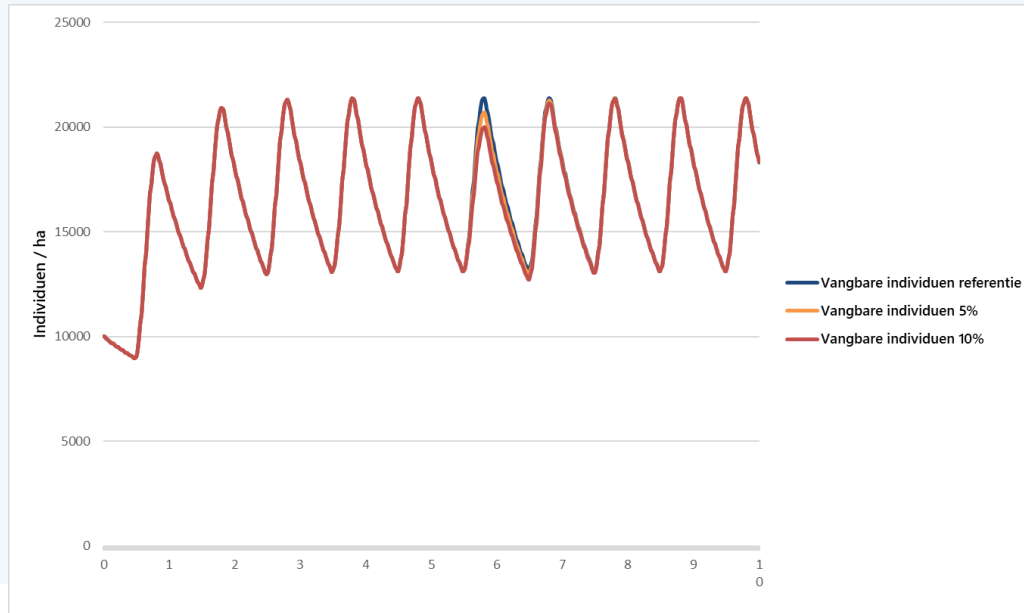

Discussie

- Maaien van verlandingsvegetaties met een Truxor
- Ontwikkeling van onderzochte locaties in de komende paar jaar
- Wel/niet opnemen van (grootschalig) uitrasteren als maatregel
- Interpretatie van planten inzetten in de Weerribben
- Verschil schorpioenmosbedekkingen experimenten
- Gedrag van waterdrieblad

Modelsimulaties populatiedynamiek rivierkreeft

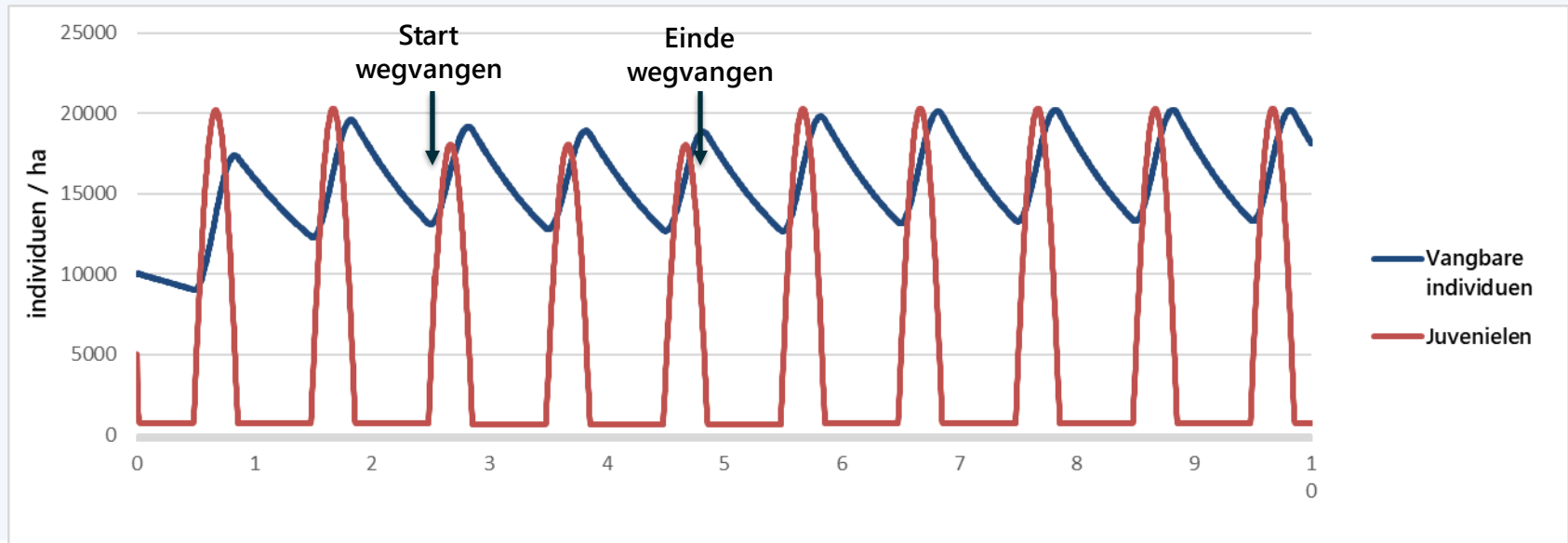
1. Herstelvermogen van de populatie

- Extensief wegvangen niet zinvol!
- 5% is ca. 900 ind / ha
- 10% is ca. 1.800 ind / ha

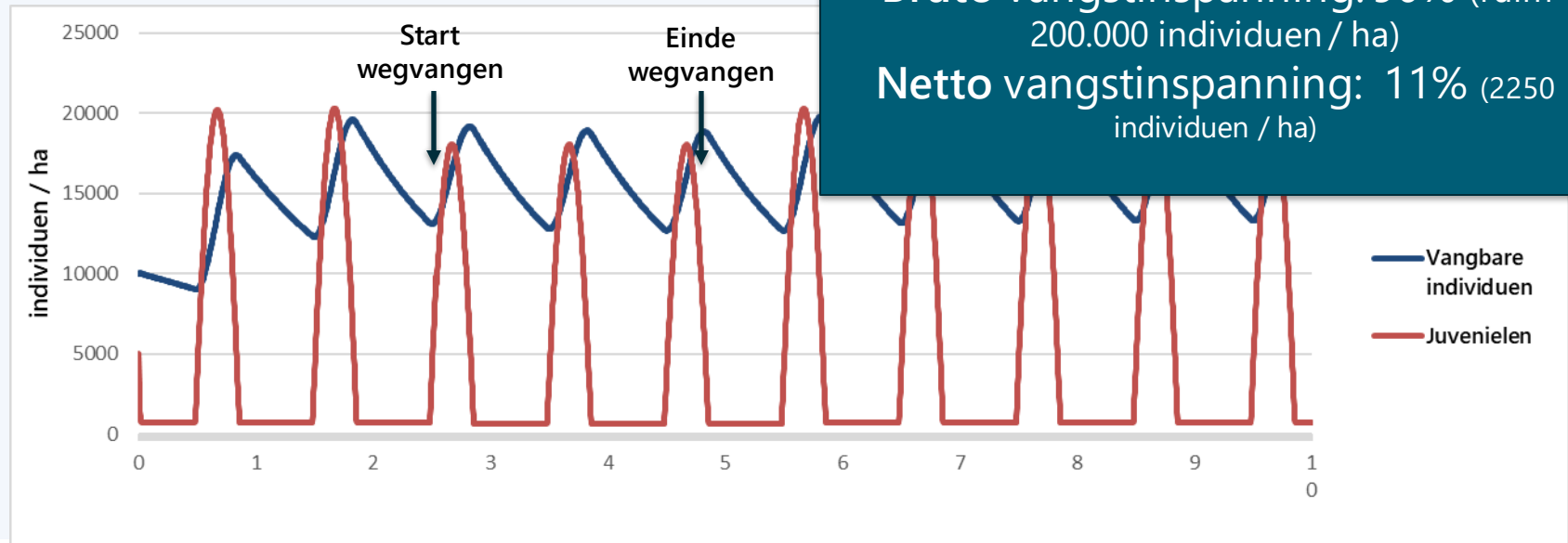
Modelsimulaties populatiedynamiek rivierkreeft

2. Wegvangen van juvenielen

Modelsimulaties populatiedynamiek rivierkreeft

2. Wegvangen van juvenielen

Conclusies rivierkreeftonderzoeken

- Uitheemse rivierkreeften
  - Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft, Turkse rivierkreeft, **rode Amerikaanse rivierkreeft**, gestreepte Amerikaanse rivierkreeft, geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft, Californische rivierkreeft, (Marmerkreeft)

Conclusies rivierkreeftonderzoeken

- Rode Amerikaanse rivierkreeft
  - Korte levenscyclus met groot reproductief vermogen → gemiddeld 400 eitjes per vrouwelijke rivierkreeft
  - Graafgedrag rivierkreeft
  - Omnivoor dieet en brede habitateisen
  - Territoriaal gedrag
  - Beperkte mate van predatie

Conclusies rivierkreeftonderzoeken

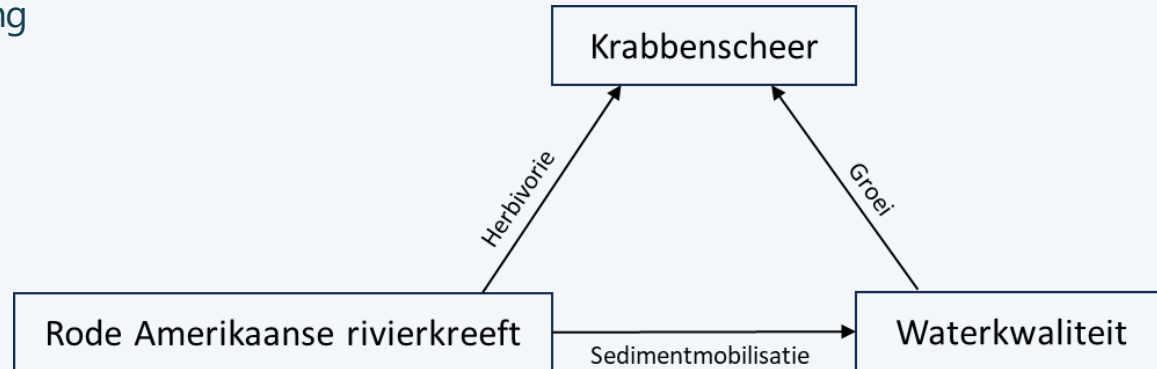
- Rode Amerikaanse rivierkreeft
  - Korte levenscyclus met groot reproductief vermogen → gemiddeld 400 eitjes per vrouwelijke rivierkreeft
  - Graafgedrag rivierkreeft
  - Omnivoor dieet en brede habitateisen
  - Territoriaal gedrag
  - Beperkte mate van predatie

Top 3 van '100 worst alien species in Europe'

Conclusies rivierkreeftonderzoeken

- Uitheemse rivierkreeften hebben negatieve effecten voor mesotrofe verlanding
  - **Direct:** Vraat en verknipping van drijvend én ondergedoken krabbenscheer
  - **Indirect:** verslechtering abiotische condities door opwerveling sediment
    - P-nalevering, vertroebeling

Conclusies rivierkreeftonderzoeken

- Potentiële stuurfactoren populatiegrootte rivierkreeften (Correlatief kreeftenonderzoek)
  - Zuurstofhuishouding oppervlaktewater
  - Externe P-belasting
  - Schuilmogelijkheden
  - Watertemperatuur

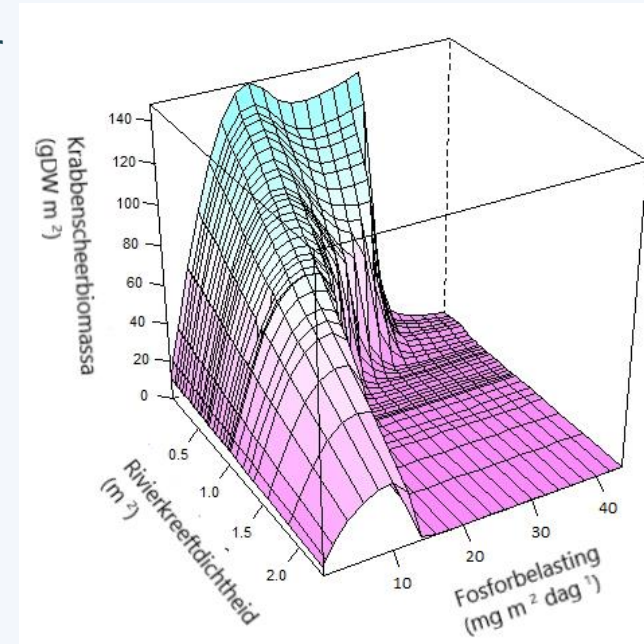
Conclusies rivierkreeftonderzoeken

- Géén stuurfactoren bleken: doorzicht & macrofauna
- Nog onduidelijk:
  - Predatie door vissen, zoogdieren en vogels
  - Baggerbeheer
  - Oeverbeheer

Conclusies rivierkreeftonderzoeken

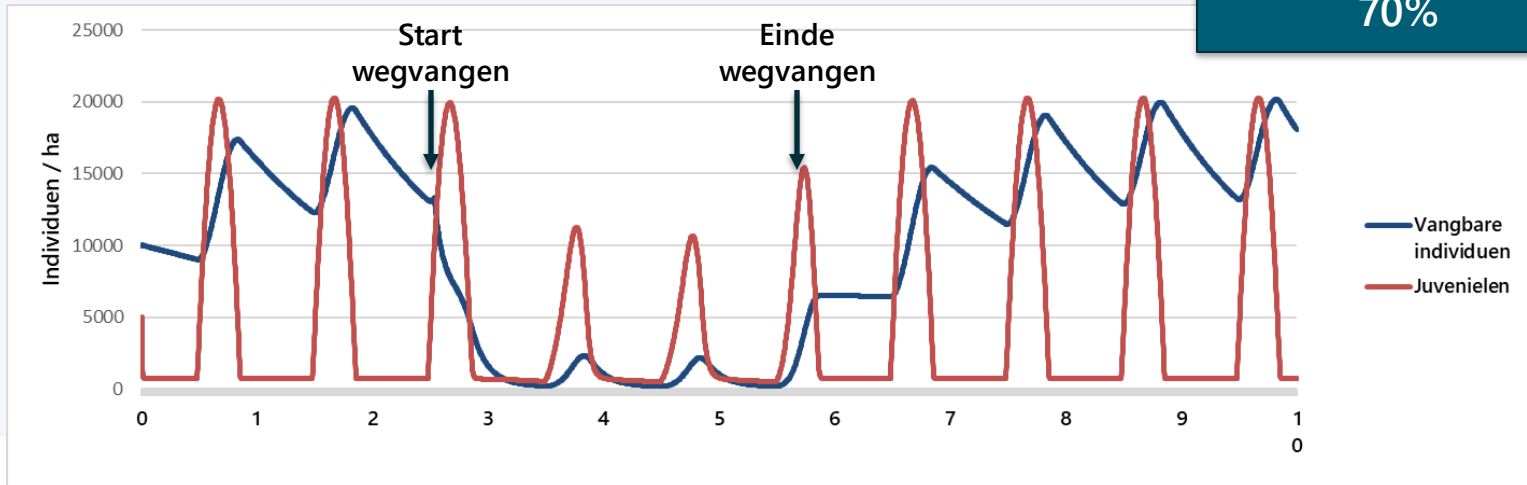
- Kritieke graasdruk van rivierkreeften voor krabbenscheer is systemspecifiek
- Abiotische condities: nutriëntbelasting, waterdiepte, debiet
- Kritieke graasdruk is ca. 1 ind / m² bij voor krabbenscheer optimale condities

Conclusies rivierkreeftonderzoeken

- Maatregelen voor verkleinen effecten uitheemse rivierkreeften op jonge verlanding
- **Wegvangen:** effectief, maar niet duurzaam → zodra je stopt met wegvangen herstelt rivierkreeftenpopulatie snel

Vangstinspanning:
70%

Conclusies rivierkreeftonderzoeken

- **Aanvullende maatregelen:** ecosysteemaanpak met combinatie van maatregelen
  - OBN 'Robuuste en weerbare laagveensystemen tegen uitheemse rivierkreeft' (onderzoek)
  - Ecosysteemaanpak Molenpolder (toepassing)

Uitrasteren verlandingsvegetatie tegen vraat door watervogels

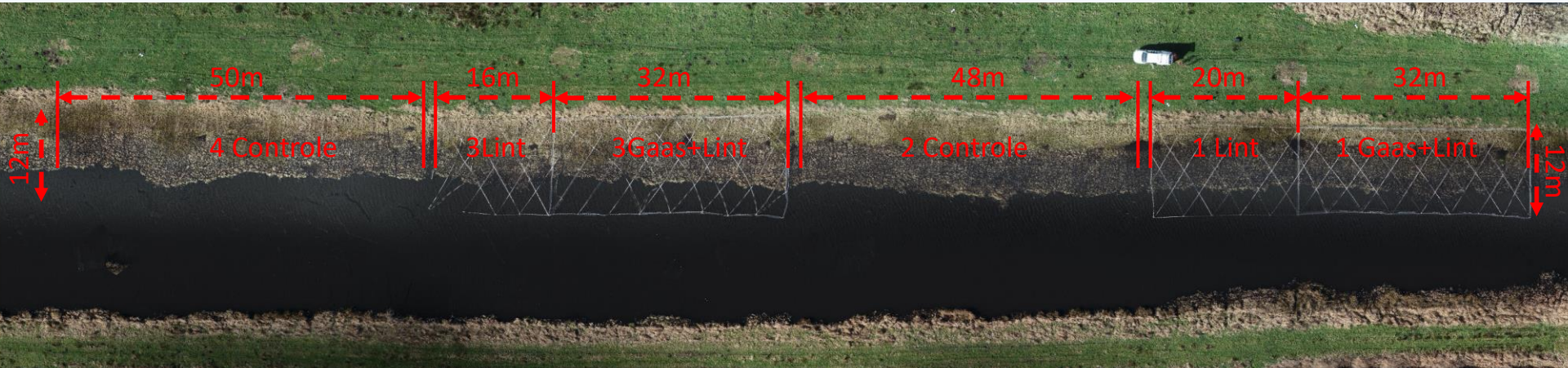
- Experiment Westbroekse Zodden
  - Uitrasteren petgat tegen vraat door watervogels
  - Oeververlanding met dominantie van holpijp, grote boterbloem en snavelzegge
  - Inbreng van biobouwers via zaad, wortelstokken en maaisel

Uitrasteren verlandingsvegetatie tegen vraat door watervogels

- Gaas + Lint → afschrikken; voorkomen van invliegen, inzwemmen en inlopen
- Lint → afschrikken; voorkomen van invliegen
- Controle

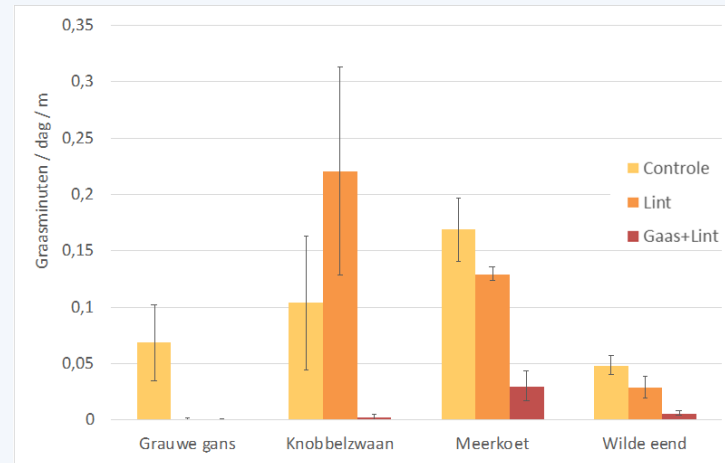
Uitrasteren verlandingsvegetatie tegen vraat door watervogels

- Monitoring vegetatie
  - Ontwikkeling in PQ's
  - Uitbreiding van de kragge richting het water
- Monitoring watervogels
  - Wildcamera's aan de overzijde van het petgat
    - elke 15 min. een foto

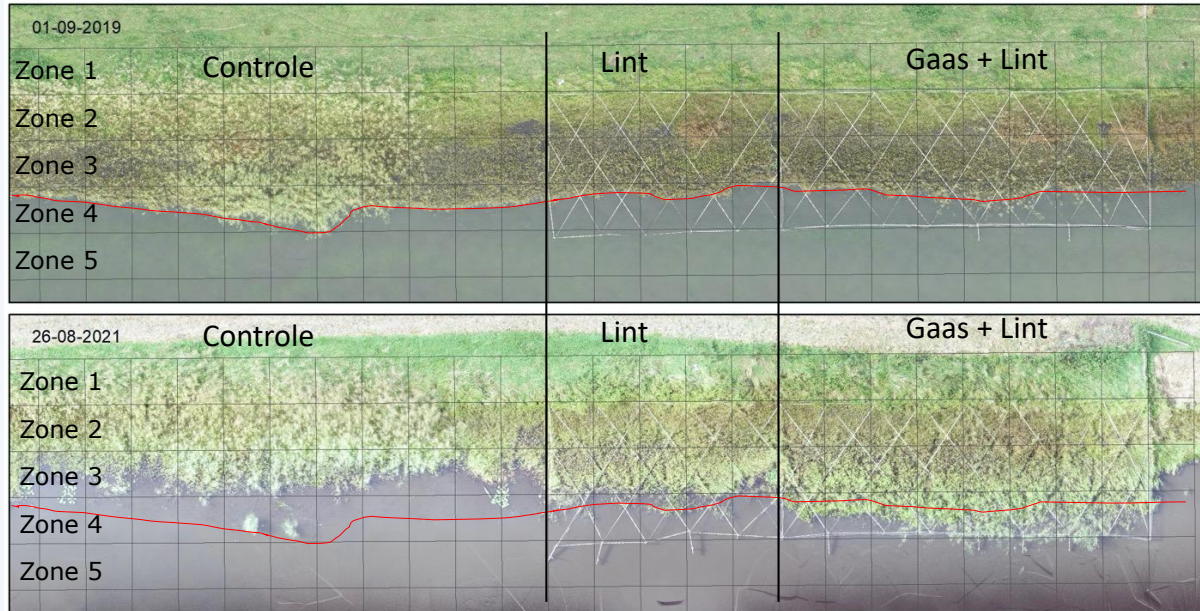

Uitrasteren verlandingsvegetatie tegen vraat door watervogels

- Knobbelzwaan en meerkoet belangrijkste grazers, vraat grauwe gans en wilde eend beperkt
- Totaal aantal waargenomen watervogels beperkt
- Gaas + Lint werkt zeer goed
- Lint werkt alleen tegen grauwe gans

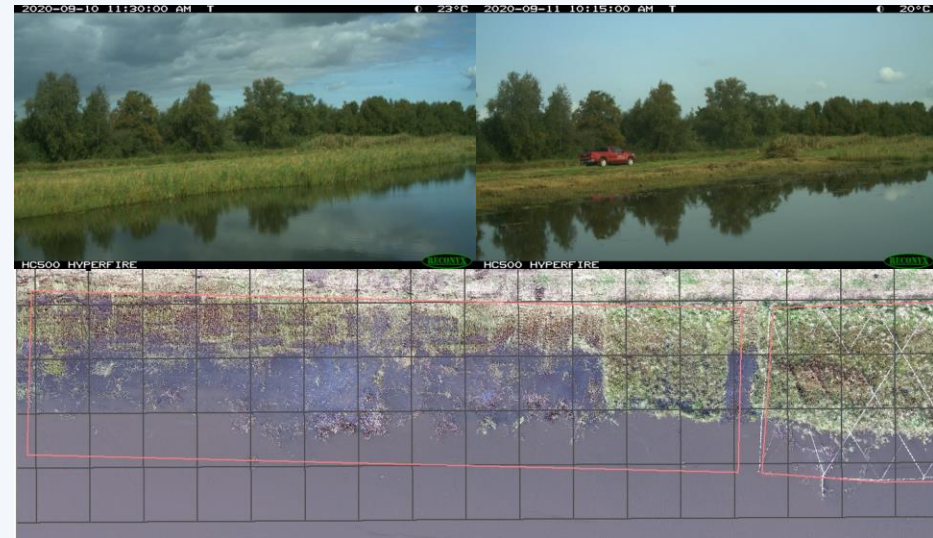

Uitrasteren verlandingsvegetatie tegen vraat door watervogels

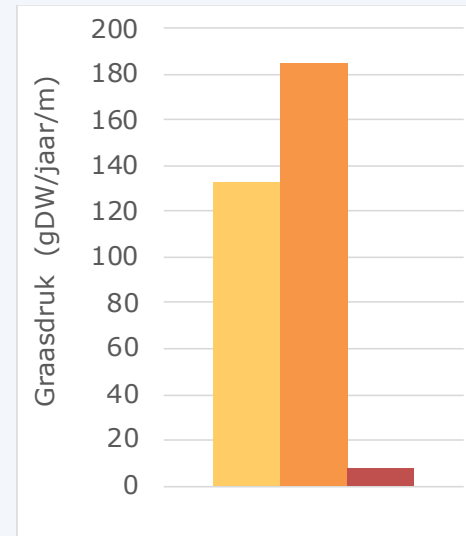
Uitrasteren verlandingsvegetatie tegen vraat door watervogels

- Maaibeheer (!)

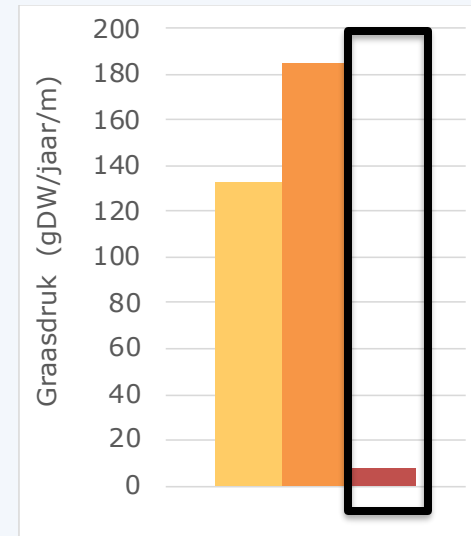
Uitrasteren verlandingsvegetatie tegen vraat door watervogels

- Biomassa verlandingsvegetatie Westbroekse Zodden: 388 ± 34 gram drooggewicht per *vierkante* meter
- Graasdruk 100 – 200 gram drooggewicht per *strekkende* meter
- Begrazing langs buitenste hele tot halve meter, daarmee **significante impact** op verlanding

Uitrasteren verlandingsvegetatie tegen vraat door watervogels

- Biomassa verlandingsvegetatie Westbroekse Zodden: 388 ± 34 gram drooggewicht per *vierkante* meter
- Graasdruk 100 – 200 gram drooggewicht per *strekkende* meter
- Begrazing langs buitenste hele tot halve meter, daarmee **significante impact** op verlanding
- Uitrasteren werkt goed

Uitrasteren verlandingsvegetatie tegen vraat door watervogels

Soort	Methode	Aanslaan
Moeraskartelblad	Maaisel + zaad	Zeer succesvol
Wateraardbei	Maaisel + zaad	Sporadisch
Draadzegge	Maaisel + zaad	Sporadisch
Waterdrieblad	Wortelstokken	Zeer succesvol
Slangewortel	Wortelstokken	Sporadisch

- Toename ronde zegge, moeraswalstro en paddenrus (vermoedelijk uit maaisel)